

Boekbespreking

E. GITTENBERGER, W. BACKHUYTS & TH.E.J. RIPKEN, 1970. De landslakken van Nederland. Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging. 177 pp., 192 fig., 87 kaartjes. Prijs ingenaaid fl. 15,— (voor leden van de N.M.V. en K.N.N.V. fl. 13,50).¹

Het verschijnen van Tera van Benthem Jutting's *Gasteropoda Prosobranchia en Pulmonata in de Fauna van Nederland in 1933* was een mijlpaal in de geschiedenis van de Nederlandse malacologie. Wij kunnen achteraf stellen dat dit mede indirect geleid heeft tot het oprichten van de Nederlandse Malacologische Vereniging en de uitgave van *Basteria*. Een toen opgekomen generatie van malacologen heeft er haar voordeel mee gedaan. Het is dus niet te verwonderen dat dit belangrijke werk uitverkocht raakte wat min of meer samen viel met het besluit de publicatie van de *Fauna van Nederland* te beëindigen, wat dus een nieuwe bewerking of herdruk uitsloot. Gedurende lange tijd was er althans voor de Nederlandse landmollusken geen gezaghebbend werk, terwijl het Faunadeel de aanzet tot zulk een bloei van malacologisch onderzoek gegeven had, dat het al vrij spoedig verouderd bleek te zijn.

Vorig jaar verscheen in verzorgde offsetdruk eindelijk bij de K.N.N.V. een werk van drie jonge auteurs die een geheel nieuwe opzet nastreefden. Het uitgangspunt is hiervoor geweest het totaal aan gegevens in *Basteria*, Correspondentieblad, Molluskencomité, openbare en privé-collecties in de periode 1934-1969, aangevuld met eigen onderzoek vooral op anatomisch gebied. De anatomische afbeeldingen zijn grotendeels origineel, vooral sinds gebleken is dat een aantal figuren in de literatuur onbetrouwbaar of ronduit onjuist is. Uiteraard wordt in andere gevallen wel naar de desbetreffende litera-

1. Rechtstreeks te bestellen door overmaken van het verschuldigde bedrag op postgirono. 13028 t.n.v. Bureau K.N.N.V. te Hoogwoud (N.-H.) onder vermelding van wat verlangd wordt.

tuur verwezen, zoals bij de Vertiginidae, Pupillidae en Valloniidae, waar vnl. het klassieke werk van Steenberg aangehaald wordt.

Een aantal soorten wordt met kleine letters opgenomen, nl. te verwachten soorten (*Acicula fusca* en *Boettgerilla vermiformis*) en uitgestorven of ten onrechte vermelde soorten: *Truncatellina claustralis* (vroeger vermeld als *T. strobili hooveni*), *Abida secale*, *Chondrina avenacea*, *C. clienta*, *Chondrula tridens*, *Ena montana*, *Aegopsis verticillus*, *Aegopinella nitens*, *Lehmannia valentiana*, *Trichia villosa* en *Euomphalia strigella*. Daarnaast zijn vijftien soorten nieuw opgenomen, d.w.z. soorten die in het Faunadeel niet vermeld zijn: *Carychium tridentatum*, *Succinea sarsii*, *Cochlicopa lubricella*, *C. repentina*, *Columella aspera* (o.a. op het omslag afgebeeld), *Vertigo moulinsiana*, *Helicodiscus singleyanus inermis*, *Vitrinobrachium breve*, *Milax gagates*, *M. rusticus*, *M. sowerbyi*, *Deroceras caruanae*, *D. sturanyi*, *Cernuella augustiniana* en *C. neglecta*.

De nomenclatuur is geheel up to date. Van alle soorten worden schelp, genitalia (soms met een verwijzing naar een eerder gepubliceerde betrouwbare afbeelding), habitat (een nieuwe term voor biotoop) en verspreiding besproken, waarna in veel gevallen nog recente literatuur opgegeven is. Slechts de verspreiding binnen Nederland wordt aan de hand van kaartjes toegelicht; de recensent vindt het jammer dat niet tenminste een aanduiding van het complete verspreidingsgebied gegeven is. De Nederlandse malacologen strekken hun exploraties tegenwoordig tot ver buiten de landsgrenzen uit en korte aanduidingen als "ontbreekt op de Britse eilanden" of "noordgrens in Zuid-Zweden" zouden in dit bestek toch wel zin gehad hebben. In principe is elke soort afgebeeld, waarbij vaak de schelp in meer dan één positie weergegeven is en in veel gevallen begeleid is door een tekening van de geslachtsorganen. De figuren 9 t/m 192 zijn samengebracht op pp. 111-150, gevolgd door een verantwoording; 79 figuren blijken hier voor de eerste maal gepubliceerd te zijn. Het grootste aantal overgenomen afbeeldingen (75) is afkomstig uit het door Adam geschreven deel van de Faune de Belgique; deze afbeeldingen zijn over het algemeen goed, hoewel een enkele recensent niet helemaal bekoren kan (bijv. fig. 52, *Acanthinula aculeata*). Pp. 153-173 bevatten 87 verspreidingskaartjes, in enkele gevallen beperkt tot Zuid-Limburg of Zuidwest-Nederland. Kaart 87 vat alle opgegeven vindplaatsen samen en geeft dus min of meer een beeld in

hoeverre Nederland malacologisch bekend is. Witte plekken vindt men o.a. op de grens van Limburg en Noord-Brabant, ten oosten van Deventer en zelfs in het midden van Zuid-Holland. Plaatsen waar wel naar landmollusken gezocht is, maar waar die niet gevonden zijn, zijn echter niet aangegeven, zodat het werkelijke beeld wellicht enigszins anders is. Over het algemeen verdienen de auteurs ook wat betreft de afbeeldingen de hoogste lof.

Tenslotte wil ik de aandacht vestigen op nog een paar kleinigheden. Het kافت is helaas zeer besmettelijk (bij een veel gehanteerd handboek is dat wel een bezwaar) terwijl het moderne kleurenschema niet iedereen blijvend zal bevredigen. De nummers bij de figuren op p. 3 hadden weggelaten kunnen worden; deze figuren staan immers op p. 115 in hun juiste verband. Op pp. 11/12 wordt verwezen naar Mayr, 1942; inmiddels zijn over het desbetreffende onderwerp wel modernere werken verschenen, o.a. ook van Mayr zelf. Op p. 14 is bewust niet ingegaan op radula en kaak; gezien de argumentatie is dit terecht gebeurd, waarbij overigens wel een afbeelding van een radula met kaak als voorbeeld gegeven had kunnen worden. Op p. 16 is door een onduidelijke bewoording een foutje ontstaan. Wij lezen daar "*Pomatias elegans* en de *Carychium*-soorten worden buiten beschouwing gelaten. Het gaat hierbij om hermaphrodiete dieren: ..." Dat is onjuist, bedoeld is kennelijk: "...Het gaat bij de *Stylommatophora* om hermaphrodiete dieren: ...". Op p. 23 zou verwezen kunnen worden naar gebufferde formaline die de schelp niet aantast, omdat daarbij geen mierenzuur vrij kan komen. Op p. 25 hebben wij de herdruk van Ellis (1969) onder de literatuur gemist; dat is mede te betreuren omdat in dat werk op p. 288 onder het opschrift "Supplementary Bibliography" o.a. vermeld is: "Backhuys, W., Gittenberger, E. & Ripken, Th.E.J., 1969. De landslakken van Nederland. N.J.N., Amsterdam, Den Haag."! Tenslotte is het in het register een gemis dat de pagina's waarop figuren en kaarten van de betreffende soorten gevonden kunnen worden niet opgegeven zijn.

De opmerkingen in bovenstaande alinea doen in het geheel niets af aan de waarde van het boek. Dit is een nieuw, gezaghebbend en betrouwbaar standaardwerk dat met vreugde begroet dient te worden. Het staat als een paal boven water dat hier grote behoefte aan is en wij willen niet nalaten de bekwame auteurs geluk te wensen met het verschijnen van hun boek. Weinigen zullen bevroeden wat aan het verschijnen van een dergelijk werk voorafgaat, reden te meer de

auteurs dank te zeggen voor het verzetten van veel, dikwijls tijd-
roevende en soms weinig inspirerende, voorbereidende werkzaam-
heden.

A.C. VAN BRUGGEN